

Sygn. akt II C 982/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia (del.) Anna Bonkowska
-----------------	------------------------------

po rozpoznaniu w Warszawie w dniu 18 października 2022 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa S. W. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa- Ministrowi Rozwoju i Technologii oraz Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi

o zapłatę

- zasądza od Skarbu Państwa- Ministra Rozwoju i Technologii oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz S. W. (1) kwotę 58 344,34 zł (pięćdziesiąt osiem tysięcy trzysta czterdzieści cztery złote 34/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 października 2022r. do dnia zapłaty;
- oddala powództwo w pozostałym zakresie;
- znosi wzajemnie między stronami koszty procesu;
- ustala, że pozwany Skarb Państwa – Minister Rozwoju i Technologii oraz Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ponosi wydatki na wynagrodzenie biegłych w 16,41% pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu;
- odstępuje od obciążania powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi;
- przejmuje na rachunek Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Warszawie nieuiszczone koszty sądowe od uiszczenia których powód został zwolniony.

Sygn. akt II C 982/14

UZASADNIENIE

Powód S. W. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki kwoty 150.000 zł tytułem odszkodowania. Wniósł także o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając roszczenie powód wskazał, że żąda od pozwanego, jako następcy prawnego pierwotnego właściciela, zapłaty należności stanowiącej 5/6 części roszczenia odszkodowawczego za przejęte przez Skarb Państwa przedsiębiorstwo „(...) – własność W. S.” wraz z gruntem, budynkami, maszynami i urządzeniami. Źródłem szkody jest według powoda Zarządzenie Ministra Skupu nr (...) z 16 sierpnia 1955 r. w sprawie ustanowienia przymusowego

zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem oraz decyzja Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962 r. o przejściu przedsiębiorstwa na rzecz Skarbu Państwa. (pozew – k. 3-12)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania na rzecz pozwanego, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Pozwany zakwestionował powództwo co do zasady i co do wysokości. Podniósł, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, tj. szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy działaniem organu administracji publicznej a wykazywaną szkodą, nie wykazał także stanu składników majątkowych za które domaga się odszkodowania z chwili zdarzenia wywołującego szkodę. Wskazał, że stwierdzenie nieważności decyzji nacjonalizacyjnej oznacza przywrócenie stanu prawnego sprzed wydania tej decyzji. Podniósł, że powód nie określił faktycznie, które ze zdarzeń pozostaje w normalnym związku przyczynowym z dochodzoną szkodą. Stwierdził także, że w dniu zawarcia pomiędzy powodem a pozostałymi spadkobiercami umów darowizny roszczenie odszkodowawcze nie istniało po stronie cedentów, a następcy prawni nie mieli w tym czasie żadnych roszczeń wobec Skarbu Państwa. Wskazał także, że to nie Minister Gospodarki jest właściwym statio fisci Skarbu Państwa. (odpowiedź na pozew – k. 115-125)

Pismem z 31 marca 2015 r. pełnomocnik powoda sprecyzował roszczenie w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 150.000 zł tytułem odszkodowania wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wniósł także o ustalenie, że pozwany Skarb Państwa jest reprezentowany obok Ministra Gospodarki także przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wskazał także, że szkodą w jego ocenie jest pozbawienie go własności nieruchomości, zabudowań oraz narzędzi, maszyn i materiałów, które zostały utracone na rzecz osób trzecich. Podniósł, że przelew praw mógł nastąpić przed wydaniem decyzji nieważnościowej. (k. 134-143)

Postanowieniem z 15 maja 2015 r. Sąd ustalił, że organem jednostki organizacyjnej reprezentującym Skarb Państw jest również Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi obok Ministra Gospodarki (k. 160).

W piśmie z 8 listopada 2017 r. pozwany podniósł, że wobec tego, że znacjonalizowana nieruchomość została nabyta przez powoda, to jego ewentualna szkoda nie odpowiada wartości zabudowanej nieruchomości a odpowiada wyłącznie 5/6 wartości zwaloryzowanej ceny uiszczonej przez powoda w 1976 r. (k. 959-960).

Pismami z 23 listopada 2017r. oraz 11 grudnia 2017 r. powód rozszerzył powództwo i wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 355.554 zł, w miejsce żądanej dotychczas kwoty 150.000 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podniósł, że na żadaną przez niego kwotę składa się wartość nieruchomości w kwocie (...) zł oraz wartość ruchomości w kwocie (...) zł, z której przypada mu udział w wysokości 5/6. (pismo – k. 954-955, sprecyzowanie żądania – k. 983)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego (protokół rozprawy – k. 1171).

Sąd ustalił, co następuje:

S. W. (1) był 16 sierpnia 1955 r. właścicielem przedsiębiorstwa – (...) pow. C. (wyrok w sprawie I C 274/11 – k. 87).

Nieruchomość (...) składała się z części parceli katastralnej nr (...) o pow. 0,2766 ha obr. R. – dawne oznaczenie hipoteczne Art. 5 R., gdzie jako właściciel/władający od 1938 r. figurował S. W. (1) (dokumenty znajdujące się w aktach (...)- I tom).

Młyn w R. został spalony przez działania wojenne w 1939 r. Po 1945 r. został częściowo odbudowany, a w 1947 r. rozbudowany do wyższej zdolności przemiałowej. W 1954 r. przeprowadzono kapitalny remont. Młyn był wtedy czynny. (oświadczenie S. F. – k. 52, oświadczenie W. M. – k. 53).

Podczas oględzin 3 czerwca 1955 r. stwierdzono, że młyn wodny należy do S. W. (1). Powierzchnia gruntu niezbędna do prowadzenia wynosi 2.150 m⁽²⁾, w tym staw, a 980 m⁽²⁾ przeznaczono pod zabudowania i zajazd. W skład nieruchomości wchodził młyn suterena, parter, oraz I piętro, jak również turbinownia i warsztat pomocniczy. Suterena i parter były wykonane z cegły, zaś I piętro, turbinownia i warsztat pomocniczy z drewna. Dach był pokryty papą. W młynie znajdowały się następujące maszyny produkcyjne: młewnik o poj. 500x300 o stopniu zużycia 40%, młewnik o poj. 600x300 (...) o stopniu zużycia 25%, młewnik o poj. 800x300 (...) o stopniu zużycia 30%, śrutownik o stopniu zużycia 20%, wymielacz kamienny o średnicy 300 mm stopień zużycia 20%, perlak o średnicy 400 mm stopień zużycia 20%. Pozostałe maszyny czynne to wialnia z tryjerem o szer. 400 mm stopień zużycia 30%, gniotownik z obudową drewnianą stopień zużycia 45%, odsiewacz płaski 4-działowy firmy (...) stopień zużycia 25%, kaszownik cylindryczny stopień zużycia 30%, sortownica do kaszy stopień zużycia 20%, filtr ssący dwudziałowy czterorękawowy stopień zużycia 25%. W skład urządzeń czynnych weszły dwie ślimacznice mączne, dwie ziarnowe, jedna otrębowa oraz dwa podnośniki pojedyncze i trzy podwójne. Młyn miał zainstalowane dwie turbiny wodne każda z napędem 12 km, ich moc była wykorzystywana w całości. Techniczną zdolność produkcyjną ustalono na 6,2 t. mąki i 6,6 t. śrutu na dobę. Zdolność produkcyjna maszyn kaszarskich wynosiła (...) kg na dobę. Przemiał zboża w ciągu ostatnich 11 miesięcy (wg ksiąg przemiałowych) wynosił (...) kg, a ogólny dochód brutto wyniósł (...) zł, netto (...) zł. Stale zatrudnione były (...) osoby, a przeciętny czas pracy młyna wynosił 5-6 godzin w ciągu doby. Do utrzymania młyna w ruchu potrzebna była jedynie wymiana kół zębatach w młownikach, z powodu zbyt małej średniej wałków. Koszt remontu określono na (...) zł. (protokół oględzin młyna – k. 35-36)

18 czerwca 1955 r. Dyrektor Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej wniósł o ustanowienie przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem Młyn (...), wł. W. S. oraz powierzenie tego zarządu (...) Przedsiębiorstwu Młynów (...) w C. (wniosek – k. 37-38).

Zarządzeniem nr (...) Ministra Skupu z 16 sierpnia 1955 r. ustanowiono z dniem 16 sierpnia 1955 r. przymusowy zarząd nad przedsiębiorstwem (...), wł. W. S., m. R., pow. C., woj. B.. Przymusowy zarząd państwowy powierzono Rejonowemu Przedsiębiorstwu (...)w C. (zarządzenie nr (...) – k. 15).

Zarządca państwowy został wprowadzony 3 września 1955 r. Dokonano wtedy opisu młyna i spisu inwentarza oraz oszacowania składników majątkowych. Sporządzono wartościowe zestawienie wszystkich składników majątkowych.

Młyn był położony 12 km od szosy, 12 km od stacji kolei szerokotorowej, 5 km od najbliższej linii wysokiego napięcia, położony na rzece Z. wpadającej do B.. Nieruchomość stanowiła grunty pod budynkiem młyna o pow. 600 m⁽²⁾ oraz staw (...) o pow. 6.105 m⁽²⁾. Na działce znajdował się budynek (...) podpiwniczony o dwóch kondygnacjach, parter murowany, I piętro drewniane, dach dwuspadowy kryty papą – budynek o kubaturze 980 m⁽³⁾ zużycie 35%, a także rampa młyna drewniana kryta papą o pow. 6 m⁽²⁾ zużycie 50%, turbinownia drewniana kryta papą o kub. 70 m⁽³⁾ zużycie 40%, ryflarnia – budynek drewniany, dach dwuspadowy kryty papą o kub. 231 m⁽³⁾ zużycie 55% oraz upust wodny drewniany 8x7x1 m spad wody 1,70 m.

Zgodnie ze spisem aktywów i pasywów w młynie znajdowało się (...) kg żyta, (...)kg mąki żytniej oraz (...) kg otrębów żytnich, w tym depozyty na łącznie (...) kg.

W młynie znajdowały się następujące maszyny i urządzenia techniczne o następującym stopniu użycia:

- w piwnicy: prądnica firmy (...) 230 Volt – 16KW – 30%, śrutownik sztuczny w obudowie – 40%, podnośnik – 40%, kamień szmergl. – 50%, rafka czyszczarni – 50%, tryjar niskosprawny – 50%, transmisja główna o dł. 7 m na 4 łożysk. 11 tarcz pasow. – 35%, 3 elewatory – 35%, transmisja czyszczarni na 3 łożysk. wiszących 4 tarcze – 35%, ślimacznica transp. w obudowie drewn. – 50%, tablica rozdzielcz. z amperom. – 50%, wietrznik – 60%, szafa aspirac. 3 rękawowa – 45%, perlak – 50% oraz pasy: parc.-gumow. – 50%, parciany – 25%, parc.-gumowany – 20%, skórzany – 35%, skórzany – 35%, parciany – 50%, parciany – 20%, parciano-gum. – 20%, parciany – 35%, parc.-gum. – 35%, skórzany

- 25%, parciany - 35%, parc.-gum. - 40%, parciany - 45%, parciany-gum. - 40%, parc.-gum. - 50%, parciany - 70%, parciany - 50%, parciany-gum. - 30%, parc.-gum. - 30%;

- na parterze: gniotownik - 45%, podstaw walc. poj. Firmy (...) - 50%, podstaw walc. poj. Firmy (...) 50%, podstaw walc. poj. Firmy (...) 35%, rozpulchniacz F-my (...) - 33%, podnośnik poj. 80x360 - 30%, transmisja dł. 6 m 3 łożyska 7 kół pas. - 35%, transmisja dł. 4 m 3 łożyska 4 koła pas. - 35%, podnośnik poj. szer. 100 - 40%, ślimacznicza transp. w obudow. drewn. dł. 5 m - 30% oraz pasy: skórzany - 30%, parc.-gum. - 35%, skórzany - 30%, parc.-gum. - 45%, parc.gu. - 50%;

- I piętro: odsiewacz płaski 4-działowy F-my (...) - 40%, filtr ssący 2 dział. 4-rękaw. 1100x1800x1000 z apar. wstrz. - 45%, ślimacznicza transp. dł. 3 m - 35%, wietrznik - 30%, ślimacznicza transp. dł. 3 m - 35%, ślimacznicza transp. dł. 4 m - 30%, łuszczarka szmergl. 1000x600 - 50%, sortownica do kaszy 1500x600 - 50%, transmisja dł. 4 m na 2 łożyskach 4 tarcze pas. - 30%, podnośnik do kaszy szer. 80 - 35%, wietrznik do kaszy 600x160 - 40%, szczotkarka ślimacz. 1200x400x600 - 45% oraz pasy: parc.-gum. - 25%, parc.-gum. - 45%, parciany - 40%, skórzany - 25%, par.-gum. - 40%, skórzany - 30%, parc.-gum. - 35%, parc.-gum. - 30%, skórzany - 30%, parciany - 30%, parciany - 60%, parciany - 60%, skórzany - 30%, parc.-gum. - 70%, parc.-gum. - 50%, skórzany - 30%, parciany - 45%, skórzany - 70%, parc.-gum. - 50%;

- turbinownia: 2 turbiny poziome o mocy 20KM - 45%, prądnica 4 KW bez tabliczki - 35% oraz pasy: parc.-gum. - 45%;

- ryflarnia: ryflarka kryzel-dwojakowski 2000x800x1000 - 40%, 12 szt. wałków młyńskich - 50%, silnik elektr. 8KW - 30%, transmisja dł. 4 m - 30%, silnik elektr. 2 KW - 30%, kamień szmergl. - 40% oraz pasy: skórzany - 10%, skórzany - 10%, parciany - 30%, parc.-gum. - 20%, parc.gum. - 30%, parc.-gum. - 30%, parc.-gum. - 30%;

- warsztat ślusarski i kuźnia: stół narzędziowy z imadłem 3,2 m - 40%, wiertarka - 30%, kuźnia z wietrznikiem - 30%, kowadło - 30%, podst. walcowy 700x300 kapler nieczynny bez wałków - na złom;

- urządzenie biura: stół sosnowy - 30%, szafa - 20%, tablica rozd. marmurowa z voltomierzem i amperem - 20%, zegar ścienny na bater. - 10!, 2 krzesła - 30%, piec stały z cegły - 25%, apteczka - 20%, lampa stołowa - 25%, półka na akta - 10%.

W młynie znajdowały się następujące narzędzia wraz z ich stopniem zużycia: 3 klucze różnych rozmiarów dwustronne - 25%, 2 klucze różnych rozmiarów jednostronne - 25%, młotek - 15%, obcęgi - 15%, nożyce - 25%, dwie fajki do nakuwania kamieni - 35%, szczotka drewniana - 25%, klucz zasadzkowy z korbą - 20%, przecinek do żelaza - 20%, śrubokręt - 25%, szydło do szycia pasów - 25%, perlak z dwoma uszczel.zapas. - 25%, oliwiarka ręczna - 20%, punka do smarowania pasów - 20%, młotek gumowy - 35%.

Inne ruchomości wraz ze stopniem zużycia: drabina p.pożarowa dł. 5 mtr. - 20%, 7 zamków zapasowych do odsiew. - 35%, bańka do oleju 25 litr. - 25%, 3 skrzynki do piasku - 25%, 3 łopatki do piasku - 25%, beczka drewniana do wody - 10%, 3 wiadra - 10%, 3 bosaki - 10%, 2 tłumice - 15%, 2 szczotki - 35%, 2 wózki drewniane - 35%, waga dziesiętna 500 kg - 35%, 9 różnych odważników - 10%, 2 szufelki do otrąb i mąki - 30%, 3 łopaty drewniane - 30%, hydrometka - 5%, siekiera - 10%, kilof - 10%, sito ręczne - 10%, oliwiarka rurkowa - 15%, gaśnica pianowa - 15%, 4 worki jutowe - 30%.

(protokół - k. 39-41, załączniki - k. 42-51).

17 listopada 1962 r. Przewodniczący Komitetu Drobnej Wytwórczości stwierdził przejście na własność państwa nieruchomości (...) składającej się z działki gruntu o pow. 607 m⁽²⁾ oraz znajdującymi się na niej budynkami położonymi we wsi R., gm. L., pow. (...) oraz przejście na własność państwa przedsiębiorstwa Młyn (...), m. R., pow. C. (orzeczenie nr (...) k. 16).

W wyniku założenia ewidencji gruntów i budynków w 1964 r. w miejsce parceli katastralnych wpisano działkę o nr (...) i pow. 2,1300 ha a jako właściciela/władającego S. W. (1). Zawiadomieniem Państwowego Biura Notarialnego w C. z 24 lutego 1966 r. w miejsce parcel katastralnych zawierających się w zniszczonej księdze wieczystej Art. 5 R. założono księgę wieczystą KW nr (...), w której wpisano, że nieruchomości składa się z działek o nr (...), jest to gospodarstwo rolne o pow. 21,88,46 ha. Jako właściciela do księgi wieczystej wpisano S. W. (1) i jego żonę J. W. (1) jako współwłaścicieli na prawach wspólności majątkowej na podstawie umowy darowizny z 9 listopada 1965 r. Podstawą wpisu była umowa darowizny z 9 listopada 1965 r. rep. A nr (...).

Następnie na wniosek Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w C. z księgi wieczystej nr (...) odłączono część o obszarze 0,0607 ha – działkę nr (...), oznaczoną przed założeniem ewidencji gruntów i budynków obrębem geodezyjnego R., jako parcela katastralna nr (...), dla której urządzono księgę wieczystą o nr (...). W dziale II tej księgi jako właściciela wpisano Skarb Państwa – Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej, jako właściciela na podstawie orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962 r.

Decyzją z 15 grudnia 1971 r. Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Leśnie przekazało a Gminna Spółdzielnia (...) w B. przejęła w użytkowanie nieodpłatne i na własność nieruchomości położoną w R. – dz. nr (...).

7 lipca 1972 r. dla działki nr (...) dokonano zmiany właściciela na Gminną Spółdzielnię (...) w B.. W 1972 r. młyn był czynny, nadawał się do eksploatacji.

(dokumenty znajdujące się w aktach DP-I-461-10-14 – I tom)

W 1979 r. młyn uległ zniszczeniu na skutek pożaru (okoliczność bezsporna).

31 sierpnia 1982 r. właścicielem na podstawie wniosku zawartego w umowie sprzedaży zostali S. W. (1) i J. W. (1) w ustawowej wspólności. W umowie sprzedaży wskazano ponadto, że częścią składową nieruchomości jest młyn w stanie złym, zniszczony w 85%, budynek gospodarczy również zniszczony w 86%, obudowa turbiny wodnej zniszczona w 45%. Cena sprzedaży została określona na (...)zł.

Także zawiadomieniem z 31 sierpnia 1982 r. Państwowe Biuro Notarialne w C. wpisało w dziale I księgi wieczystej nr (...) ubytek (...) ha w powierzchni działki nr (...).

19 grudnia 1984 r. J. i S. małżonkowie W. przekazali gospodarstwo rolne składające się m.in. z działki o nr (...) o pow. 600 m² synowi Z. i jego żonie Z. małż. W..

(dokumenty znajdujące się w I tomie akt (...): Art. 5 R., mapa katastralna art. 2 R., wykaz zmian gruntowych z założenia ewidencji gruntów 1964 r. R., zawiadomienie (...) w C. Dz. KW (...) z 24.02.1966 r., wykaz zmian gruntowych (podział dz. nr (...) R.) z 1968 r., zawiadomienie (...) w C. Dz. KW (...) z 06.03.1968 r., zawiadomienie (...) w C. Dz. KW (...) z 07.07.1972 r., zawiadomienie (...) w C. Dz. KW (...), kopia aktu notarialnego nr 1042/82 z 10.08.1982 r., akt notarialny nr (...) z 19.12.1984 r., wypis i wyrys dla dz. nr (...) obr. R., akt notarialny rep. A nr (...), decyzja z 15.12.1971 r. nr (...), a także akt notarialny rep. A nr (...) – k. 172-174 akt sprawy niniejszej)

Decyzją z 3 stycznia 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność zarządzenia Ministra Skupu nr (...) z 16 sierpnia 1955 r. (decyzja nr (...) – k. 17-21)

Decyzją z 4 września 2014 r. Minister Gospodarki stwierdził nieważności orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962 r. (decyzja nr (...) – k. 22-31)

Zwaloryzowana cena nabycia nieruchomości – działki nr (...) w obrębie R., gmina B. uiszczona w kwocie (...) zł na podstawie umowy sprzedaży z 10 sierpnia 1982 r., na koniec 2015 r. wynosi (...) zł, zaś na koniec 2019r. (...) zł (opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości S. G. – k. 196-236, opinia uzupełniająca – k. 997-998, opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości S. G. k.1179-1188).

Wartość ruchomości w postaci maszyn, urządzeń i innych przedmiotów (bez budynków, budowli i gruntu ze stawem), stanowiących wyposażenie młyna wodnego R. według stanu technicznego na 3 września 1955 r. oraz według cen aktualnych na dzień wyceny (17 lipca 2017 r.) wynosi (...) zł. (opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości oraz maszyn i urządzeń trwale związanych z nieruchomością A. M. – k. 345-754, korekta ostatniej strony opinii – k. 929, opinia uzupełniająca – k. 1027-1031, opinia uzupełniająca – k. 1138-1144)

Wartość nieruchomości gruntowej zabudowanej (gruntu i części składowych nieruchomości) ze stawem (...) wynosiła, według cen aktualnych na 31 sierpnia 2017 r. oraz według stanu na: 3 września 1955 r. – (...) zł, 17 listopada 1962 r. – (...) zł, zaś 10 sierpnia 1982 r. – (...) zł. (opinia biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości A. M. – k. 796-892, opinia uzupełniająca – k. 1027-1031)

Spadek po S. W. (1), zmarłym 1 lipca 1976 r. nabyli na podstawie ustawy żona K. W. w 1/4 części oraz dzieci T. W., S. W. (1), M. M., E. W. (1), R. W. i J. W. (2) każdy w 1/8 części (postanowienie w sprawie I Ns 617/12 – k. 89).

Spadek po J. W. (2), zmarłym 14 sierpnia 2000 r. nabyli na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza żona E. W. (2) oraz dzieci: I. P., I. W. i S. W. (2) każdy w 1/4 części (postanowienie w sprawie I Ns 447/13 – k. 88).

Spadek po K. W. zmarłej 15 lipca 2002 r. nabyły na podstawie ustawy dzieci: T. W., S. W. (1), M. M., E. W. (1) i R. W. każde w 1/6, a w miejsce J. W. (2) jego dzieci: I. P., S. W. (2) i I. W. każdy w 1/18 części (postanowienie w sprawie I Ns 617/12 – k. 89).

Spadek po E. W. (1) zmarłym 26 kwietnia 2012 r. nabyli na podstawie ustawy żona G. W. (1) w 1/4 części, syn A. W. w 3/16 części, syn G. W. (2) w 3/16 części, syn P. W. w 3/16 części oraz córka G. B. w 3/16 części (postanowienie w sprawie I Ns 626/12 – k. 90).

23 maja 2013 r. powód zawarł z S. W. (2), G. B., A. W., G. W. (2), M. M., T. W., I. W., P. W. i I. P. umowy darowizny. Spadkobiercy po S. W. (1) darowali tymi umowami S. W. (1) roszczenie o odszkodowanie za przejęty przez Skarb Państwa na podstawie zarządzenia Ministra Skupu nr(...) z 16 sierpnia 1955r. oraz decyzji Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962r. Młyn (...) położony w miejscowości R.. (umowy darowizny – k. 91-99).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dokumentów, których prawdziwość i wiarygodność nie była kwestionowana przez strony, nie budziła ona także wątpliwości Sądu.

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się również na opiniach biegłego z zakresu wyceny nieruchomości oraz z zakresu szacowania nieruchomości oraz maszyn i urządzeń trwale związanych z nieruchomością A. M.. Pomimo zastrzeżeń zgłoszonych do opinii, Sąd uznał, że zarówno opinia główna, jak i opinie uzupełniające zostały sporządzone w sposób prawidłowy przez osobę posiadającą właściwe kwalifikacje. Wnioski sporządzone przez biegłą były logiczne.

Stosownie do brzmienia art. 156 ust. 3 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2204 tekst jedn.), dalej: u.g.n., operat szacunkowy może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony, przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia.

Strony w niniejszym postępowaniu zgodnie oświadczyły, że mimo znacznego upływu czasu od daty sporządzenia opinii przez biegłą A. M. wnoszą o przyjęcie wartości ustalonych przez biegłą tak co do nieruchomości, jak i ruchomości jako aktualnych na datę orzekania. Biorąc pod uwagę ciągły wzrost wartości nieruchomości oraz ruchomości od 2017r. wobec zgodnego stanowiska stron Sąd ustalając stan faktyczny wziął pod uwagę ostatnią opinię biegłego rzeczoznawcy majątkowego (pismo powoda z 21.12.2021r. k. 1286, pismo pozwanego z 10.06.2022r. k. 1351).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

W niniejszej sprawie powód domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 355.554 zł z tytułu szkody wynikającej z utraty prawa własności i możliwości rozporządzania przedsiębiorstwem pn. (...) – własność W. S.” wraz z gruntem, budynkami, maszynami i urządzeniami, które stanowiło własność jego poprzednika prawnego.

Swoją szkodę powód wywodził z faktu wydania przez Ministra Skupu zarządzenia z dnia 16 sierpnia 1955 r., nr (...), o ustanowieniu zarządu państwowego nad ww. przedsiębiorstwem, którego nieważność stwierdzono decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 3 stycznia 2014 r., a także orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 17 listopada 1962r.

o przejęciu na własność Państwa przedmiotowego przedsiębiorstwa, którego wydanie z naruszeniem prawa stwierdzono decyzją Ministra Gospodarki z dnia 4 września 2014 r.

Kwestię odpowiedzialności odszkodowawczej organów administracji państwowej za szkodę wyrządzoną decyzją administracyjną reguluje w obecnie obowiązującym stanie prawnym art. 417¹ § 2 k.c., który wszedł w życie w dniu 1 września 2004 r., w następstwie uchwalenia ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692). Ustawa ta postanowieniem z art. 2 ust. 2 uchyliła art. 160 k.p.a. w całości w jego dotychczasowym brzmieniu. Jednocześnie jednak, zgodnie z art. 5 wspomnianej ustawy nowelizującej z dnia 17 czerwca 2004 r., do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹ i art. 421 k.c. oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 k.p.a., w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Wątpliwości co do stosowania art. 160 k.p.a. zostały rozstrzygnięte w uchwale Sądu Najwyższego, podjętej w składzie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt: III CZP 112/10 (OSNC 2011/7-8/75).

W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie jej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.

W związku z tym, że zdarzenie prawne, którego dotyczy niniejsze postępowanie, a więc wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia administracyjnego miało miejsce w dniu 16 sierpnia 1955 r. (zarządzenie Ministra Skupu) i 17 listopada 1962 r. (orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości), a więc przed dniem 1 września 2004 r., natomiast wydanie decyzji nadzorczej odnośnie ww. orzeczeń miało miejsce odpowiednio w dniu 3 stycznia 2014 r. oraz 4 września 2014 r., a więc po dniu 1 września 2004 r., zastosowanie w niniejszej sprawie znajdzie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.

Zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a., stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. W myśl art. 160 § 3 k.p.a., odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji. W tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

Zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a., roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Powód S. W. (1) wykazał, że jego poprzednik prawny S. W. (1) był właścicielami nieruchomości, na której w dacie 16 sierpnia 1955r. działało przedsiębiorstwo (...) Jak również wykazał krąg następców prawnych po jego zmarłym ojcu. Z załączonych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku wynika, że powód dysponował udziałem w spadku po ojcu S. W. (1) w 1/6 części. Jego siostry M. M. i T. W. po 1/6 części spadku. Dzieci brata powoda J. W. (3) : S. W. (2), I. W.

i I. P. nabyły spadek po S. W. (1) w udziałach po 13/96. Dzieci brata E. W. (1) : A. W., G. W. (2), P. W. i G. B. nabyły spadek po dziadku S. W. (1) w udziałach po 1/32.

Nie ma wątpliwości także co do legitymacji biernej Skarbu Państwa – Ministra Rozwoju i Technologii oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Jak wynika z uchwały Sądu Najwyższego podjętej w składzie 7 sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., sygn. akt III CZP 99/06 (OSNC 2007/6/79, Biul.SN 2006/12/6), to Skarb Państwa jest biernie legitymowany w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej, wydanej w okresie, w którym nie istniały jednostki samorządu terytorialnego.

Do przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną osobie fizycznej wydaniem decyzji administracyjnej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. należą, stosownie do art. 160 § 1 i 2 k.p.a., stwierdzenie przez organ nadzorczy niezgodności decyzji z prawem, wykazanie przez poszkodowanego zaistnienia szkody i jej rozmiaru oraz związku przyczynowego między szkodą a wydaniem decyzji uznanej za nieważną lub za wydaną z naruszeniem prawa.

Wszystkie te przesłanki zostały spełnione.

W ocenie Sądu szkoda w postaci utraty możliwości rozporządzania przedsiębiorstwem objętym zarządzeniem Ministra Skupu z dnia 16 sierpnia 1955r. i w efekcie utraty jego własności została wyrządzona wskutek bezprawnego ustanowienia przymusowego zarządu państwowego i przejęcia na tej podstawie składników majątkowych w przymusowy zarząd przedsiębiorstwa (...) w miejscowości R..

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 lipca 2016 r. w sprawie I CSK 575/15 wyjaśnił, że ustanowienie zarządu nad przedsiębiorstwem skutkowało jego włączeniem w sferę gospodarki uspołecznionej, przez co dotychczasowy właściciel tracił możliwość korzystania ze składników wchodzących w skład tego przedsiębiorstwa i uprawnienie do rozporządzania nimi.

Zatem zarządzenie Ministra Skupu było warunkiem koniecznym wystąpienia tej szkody, gdyż nie ulega wątpliwości, zwłaszcza w świetle decyzji nadzorczych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 3 stycznia 2014r. r. oraz Ministra Gospodarki z dnia 4 września 2014r., że gdyby postępowanie dotyczące przejęcia przedsiębiorstwa Młyn (...) i objęcia go zarządem zostało przeprowadzone prawidłowo, ww. zarządzenie nie zostałoby wydane, a w konsekwencji, przedsiębiorstwo spadkodawcy powoda nie przeszłoby z mocy prawa na własność Skarbu Państwa.

Poprzednik prawny powoda poniósł wobec tego szkodę już z chwilą ustanowienia zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem, gdyż już od tego momentu nie mógł korzystać ze składników mienia wchodzących w skład jego przedsiębiorstwa, a konsekwencją ustanowienia tego zarządu była definitywna utrata prawa do tego przedsiębiorstwa, która nastąpiła *ex lege*. Zdarzeniem, które wyrządziło poprzednikowi prawnemu powodów szkodę w postaci pozbawienia go możliwości korzystania z przysługującego mu prawa do przedsiębiorstwa było zarządzenie, którym ustanowiono przymusowy zarząd nad przedsiębiorstwem. Definitywnie został on pozbawiony swoich praw do przedsiębiorstwa *ex lege*, na mocy ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym. Bez wydania niezgodnej z prawem decyzji w postaci zarządzenia o ustanowieniu zarządu przymusowego, nie nastąpiłby skutek w postaci pozbawienia poprzednika prawnego powoda możliwości wykonywania przysługujących mu praw oraz nie nastąpiłoby odjęcie mu tych praw, co było konsekwencją ustanowienia przymusowego zarządu, gdyż w stosunku do mienia przejętego w ten zarząd, a niezwróconego uprawnionemu, z mocy prawa przechodziło ono na Skarb Państwa. Orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości nie wywołało żadnych nowych skutków prawnych, a jedynie potwierdziło, że poprzednik prawny powoda stracił prawo do składników wchodzących w skład jego przedsiębiorstwa. Nawet gdyby nie zostało wydane, to stan prawny nie uległby zmianie, decyzja ta nie wywierała bowiem skutku rzeczowego w postaci pozbawienia poprzednika prawnego powodów własności składników wchodzących w skład należącego do niego przedsiębiorstwa. Zgodnie z art. 9 ust. 2 w zw. z art. 2 ustawy z 25 lutego 1958 r., i z art. 2 dekretu z dnia 16 grudnia 1918r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego właściwy minister zobowiązany był wydać orzeczenie stwierdzające przejście

przedsiębiorstwa z mocy prawa na własność Państwa, o ile przedsiębiorstwo to było objęte zarządzeniem o ustanowieniu zarządu państwowego, a nie nastąpił jego zwrot w trybie określonym w ustawie z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 8 lipca 2016r., I CSK 575/15, Legalis nr r 1507952).

W sprawie bezsporne było, że przedsiębiorstwo (...) w miejscowości R. przed dniem 8 marca 1958 r. nie zostało zwrócone byłemu właścicielowi. Orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości wydane 17 listopada 1962 r. stanowiło potwierdzenie stanu prawnego, jaki zaistniał z mocy samego prawa na dzień 8 marca 1958 r., tj. na dzień wejścia w życie ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym. Orzeczenie to nie wywierało skutku rzeczowego w postaci pozbawienia poprzednika prawnego powodów własności składników wchodzących w skład należącego do niego przedsiębiorstwa. Orzeczenie to, zgodnie z art. 9 ust. 2 ww. ustawy z 25 lutego 1958 r. było potrzebne, aby ujawnić, w księgach wieczystych, w rejestrach handlowy i innych rejestrach publicznych przejście na własność Państwa przedsiębiorstwa oraz praw rzeczowych stanowiących jego składnik. Brak jest podstaw prawnych, aby wiązać przejście na Skarb Państwa przedsiębiorstwa z orzeczeniem Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości. Przejście to nastąpiło z mocy prawa, a mogło to nastąpić tylko dlatego, że wydane zostało z rażącym naruszeniem prawa zarządzenia o objęciu w zarząd przymusowy.

Mając na względzie, że wydanie orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962 r. o przejściu na własność Państwa przedmiotowego przedsiębiorstwa było uzależnione od uprzedniego wydania zarządzenia o przymusowym zarządzie państwowym na przedsiębiorstwem i miało w stosunku do tej decyzji charakter wtórny, w okolicznościach niniejszej sprawy należy uznać, że to zarządzenie Ministra Skupu z 16 sierpnia 1955r. o ustanowieniu zarządu przymusowego stanowiło źródło szkody powoda.

Szkodą jest nie tylko pozbawienie właściciela przysługującego mu prawa, ale także pozbawienie go możliwości wykonywania przysługujących mu uprawnień. Wydanie zarządzenia o przymusowym zarządzie państwowym na przedsiębiorstwem pozbawiło poprzednika prawnego powodów najpierw możliwości korzystania z należącego do niego przedsiębiorstwa, a następnie było przyczyną sprawczą przejścia z mocy prawa tego przedsiębiorstwa na własność Skarbu Państwa. Pomędzy tym zdarzeniem a wywołaną przez niego szkodą istniał normalny związek przyczynowy, gdyż gdyby nie zostało ono wydane z naruszeniem prawa poprzednik prawny powodów nie miałby roszczenia o naprawienie szkody, jaką poniósł na skutek przejścia własności należącego do niego przedsiębiorstwa na rzecz Państwa. Ustanowienie zatem zarządu przymusowego skutkowało ex lege utratą tytułu prawnego do mienia, które wchodziło w skład tego przedsiębiorstwa, jako zorganizowanej całości, a więc w rozumieniu obecnie obowiązującego art. 55¹ k.c. Składniki przejętego w zarząd przedsiębiorstwa zostały szczegółowo opisane w stosownym protokole z dnia 3 września 1955 r. i jego załącznikach, z doprecyzowaniem nadto w orzeczeniu z dnia 17 listopada 1962 r., że na własność Państwa przeszła nieruchomości, na której zorganizowane było ww przedsiębiorstwo. Nie budzi wątpliwości, że poprzednik prawny powoda utracił zarząd nad swym przedsiębiorstwem tak w zakresie gruntu, jak i posadowionych na nim budynków oraz ich wyposażenia.

Nadto, decyzją z dnia 3 stycznia 2014r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność zarządzenia Ministra Skupu z 16 sierpnia 1955 r. o przejściu na własność Państwa przedsiębiorstwa pn. Młyn (...) w miejscowości R..

W uzasadnieniu jednoznacznie stwierdził, że w przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione przesłanki z art. 1 pkt 3 dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego, bowiem młyn prowadził działalność produkcyjną i nie istniało zagrożenie jego ustania. Z uwagi na wielkość produkcji młyn nie miał ponadto strategicznego, kluczowego znaczenia dla Państwa. Do ustanowienia przymusowego zarządu państwowego wymagane było zaistnienie szczególnych okoliczności tj. ustanie działalności przedsiębiorstwa lub stan zagrożenia tej działalności oraz istnienie interesu Państwa w utrzymaniu jego działalności.

Tym samym powód wykazał, że pomiędzy orzeczeniem o przejściu przedsiębiorstwa na własność Skarbu Państwa a zarządzeniem o ustanowieniu przymusowego zarządu państwowego nad tym przedsiębiorstwem zachodzi związek przyczynowo skutkowy. Poprzednik prawny powoda został pozbawiony prawa własności przedmiotowego

przedsiębiorstwa. Utrata prawa własności nastąpiła przy tym bez jakiegokolwiek odszkodowania, czy innej formy rekompensaty.

Jednocześnie powód wykazał, że wydane wadliwe zarządzenie Ministra Skupu z 16 sierpnia 1955 r. wywołało nieodwracalne skutki prawne. Nie jest możliwe odzyskanie przedsiębiorstwa wraz z wszystkimi maszynami, urządzeniami, zapasami towaru w naturze, gdyż składniki ruchome przedsiębiorstwa nie istnieją. Młyn w 1979r. uległ zniszczeniu na skutek pożaru.

Co prawda 31 sierpnia 1982 r. S. W. (1) wraz z małżonką stał się właścicielem działki nr (...) o pow. 600 m² wraz zniszczonymi zabudowania młyna w 85%, budynek gospodarczy był zniszczony w 86%, obudowa turbiny wodnej zniszczona w 45%. Jednak nabycie to nastąpiło na podstawie umowy sprzedaży zawartej z Gminną Spółdzielnią (...) w B., zaś powód musiał wydatkować z majątku wspólnego małżonków kwotę (...) zł na zakup nieruchomości. Następnie 19 grudnia 1984 r. J. i S. małżonkowie W. przekazali gospodarstwo rolne składające się m.in. z działki o nr (...) o pow. 600 m² synowi Z. i jego żonie Z. małż. W..

W dacie decyzji stwierdzającej nieważność zarządzenia Ministra Skupu nieruchomość stanowiła już własność osób trzech. Nie byłoby zatem możliwe jej odzyskanie w naturze.

Strona powodowa udowodniła zatem zarówno bezprawność zachowania Skarbu Państwa, szkodę, jak i związek przyczynowy między tym bezprawnym działaniem, a poniesioną przez powodów szkodą.

W tym stanie rzeczy roszczenia powoda dotyczące odszkodowania za szkodę wywołaną wydaniem wobec ich poprzednika prawnego zarządzenia Ministra Skupu z dnia 16 sierpnia 1955 r. co do zasady, należało uznać za uzasadnione.

Przejąć należy zatem do ustalenia wysokości poniesionej przez powodów szkody. Zgodnie z art. 363 § 1 i 2 k.c. jeśli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania chyba, że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Wysokość szkody została wyliczona z uwzględnieniem opinii biegłej sądowej z zakresu szacowania nieruchomości oraz maszyn i urządzeń trwale związanych z nieruchomością A. M.. Wobec zgodnego stanowiska stron co do przyjęcia jako aktualnych na datę orzekania wartości ww. składników Sąd przyjął wartości wynikające z opinii biegłej sporządzonej w 2017r.

Zgodnie z opinią biegłej wartość ruchomości w postaci maszyn, urządzeń i innych przedmiotów (bez budynków, budowli i gruntu ze stawem), stanowiących wyposażenie młyna wodnego R. według stanu technicznego na 3 września 1955 r. oraz według cen aktualnych na dzień wyceny (17 lipca 2017 r.) wynosi (...) zł. Wartość nieruchomości gruntowej zabudowanej (gruntu i części składowych nieruchomości) ze stawem (...) wynosiła, według cen aktualnych na 31 sierpnia 2017 r. oraz według stanu na: 3 września 1955 r. – (...) zł.

Łącznie wartość utraconego przez poprzednika prawnego powoda mienia wyniosła (...) zł.

W niniejszym postępowaniu powód podniósł, iż przysługuje mu prawo domagania się 5/6 części należnego odszkodowania, z czego 1/6 na podstawie dziedziczenia po S. W. (1) oraz 4/6 na podstawie umów darowizny roszczenia o odszkodowanie zawartych ze spadkobiercami S. W. (1).

Pozwany podniósł zarzut, że w dniu zawarcia pomiędzy powodem a pozostałymi spadkobiercami umów darowizny tj. 23 maja 2013r. roszczenie odszkodowawcze nie istniało, a następcy prawni nie mieli w tym czasie żadnych roszczeń wobec Skarbu Państwa. Orzeczenia stwierdzające nieważność zarządzenia Ministra Skupu z 16 sierpnia 1955r. oraz decyzji Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 17 listopada 1962r. zostały wydane w 2014r.

Należy zgodzić się z pozwanym co do niezasadności powództwa w części objętej przedmiotem darowizny.

Sąd w tym zakresie w całości podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażone w wyroku z 12 grudnia 2019r., sygn.. akt V ACa 834/17, w którym Sąd stwierdził, że artykuł 889 pkt 2 k.c. nie pozwala uznać za darowiznę czynności prawnej, na mocy której następuje zrzeczenie się prawa jeszcze nieuzyskanego (Legalis 2285807).

W orzecznictwie i doktrynie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym bezpłatne przysporzenie, którego przedmiotem jest np. ekspektatywa odrębnej własności lokalu, może być przedmiotem darowizny (tak: post. SN z 26.6.2001 r., I CA 1/01, OSP 2002, Nr 1, poz. 4 z glosą S. Rudnickiego, tamże; J. Kuropatwińskiego, Rej. 2002, Nr 7, s. 133–146 oraz z glosą R. Strzelczyka, OSP 2002, Nr 7–8, poz. 105 oraz M. Safjan, w: Pietrzykowski, Komentarz, 2015, t. II, art. 889, Nb 2). W konsekwencji należy stwierdzić, że dopuszczalność uznania za darowiznę umowy, której przedmiotem jest bezpłatne przysporzenie prawa, które jeszcze nie powstało, zależy będzie od tego, czy w danym przypadku w świetle powyższych kryteriów możliwe jest uznanie oczekiwania prawnego za prawo podmiotowe tymczasowe (tak B.Lanckoroński (w) Komentarz do Kodeksu cywilnego., red. K. Osajda, s. 1169-1179, Warszawa, 2016) .

W niniejszej sprawie trudno zaś jest przyjąć by realizacja roszczeń objętych wywodzonymi umowami darowizny była wyłącznie zależna od woli samych osób zainteresowanych. Roszczenia te bliżej nie skonkretyzowane co do przedmiotu i zakresu nie spełniają testu prawa podmiotowego tymczasowego w powyższym rozumieniu. Nie mogą być bowiem zrealizowane wyłącznie na skutek działań powoda. Osiągnięcie tego celu uzależnione jest od rozstrzygnięć organów administracji i sądów. Tym samym w odniesieniu do czynności prawnych z 23 maja 2013r. zachodzi hipoteza z art. 889 pkt 2 k.c.

Bezsporne w niniejszej sprawie jest, że spadkobiercom S. W. (1) 23 maja 2013r. nie przysługiwało roszczenie o odszkodowanie, a co najwyżej roszczenie o wydanie decyzji stwierdzającej nieważność zarządzenia z 16 sierpnia 1955r. i decyzji z 17 listopada 1962r.

Nadto zauważyć należy, że darowizna jako czynność prawna pod tytułem darmym, przez wzgląd na swój cel i skutki wymaga co do zasady dla ważności formy aktu notarialnego. Zgodnie bowiem z art.890 § 1 k.c. oświadczenie darczyńcy powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzczone świadczenie zostało spełnione. § 2. Przepisy powyższe nie uchybiają przepisom, które ze względu na przedmiot darowizny wymagają zachowania szczególnej formy dla oświadczeń obu stron.

Oświadczenia darczyńców nie zostały złożone w formie aktu notarialnego i obejmowały prawa, które mogą powstać w przyszłości w zależności od treści nadzorczych decyzji administracyjnych. Nie można przyjąć, że przyrzczone świadczenie zostało spełnione. Spełnienie świadczenia sanujące brak formy aktu notarialnego musi się oderwać od samej umowy darowizny, być aktem zewnętrznym, dodatkowym. Umowę darowizny za wykonaną w sposób niewątpliwy należy uznać wtedy, gdy nastąpi wydanie obdarowanemu przedmiotu darowizny. Zdaniem Sądu nieważna umowa darowizny wierzytelności przyszłej nie może zostać konwalidowana w wyżej opisany sposób z uwagi na fakt, że wierzytelność jest prawem, które nie ma odzwierciedlenia materialnego i nie można jej przenieść inaczej jak tylko przez skuteczną i ważną umowę.

Tym samym umowy darowizny zawarte przez powoda ze spadkobiercami S. W. (3) nie przeniosły na powoda prawa do odszkodowania w części przypadającej na nich. Pomimo podniesionego zarzutu przez stronę pozwaną zarzutu w toku procesu nie doszło do konwalidacji czynności dokonanej w formie innej niż przepisana.

Zasadne zatem jest roszczenie powoda w zakresie przypadającego na niego udziału w spadku po S. W. (3) tj. co do kwoty 58 344,34 zł ((...) zł/6). W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu.

Odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 § 2 k.c.) z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia i ustalenie odszkodowania według cen aktualnych na datę zamknięcia rozprawy (art. 363 § 2 k.c.) zostały zasądzone od dnia wyroku.

Wobec powyższego orzeczono jak w pkt 1 i 2 wyroku.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 100 i 102 k.p.c. Powód przegrał sprawę w 83,59%. Sąd mając na względzie wiek powoda, jego trudną sytuację majątkową (powód zwolniony od kosztów sądowych) oraz szczególne okoliczności sprawy związane z przekonaniem powoda o ważności zawartych przez niego umów darowizn, a tym samym prawa do domagania się odszkodowania w wyższej wysokości. Sąd zniósł wzajemnie koszty procesu i odstąpił od obciążania powoda kosztami sądowymi przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Skarb Państwa przegrał sprawę w 16,41% i w takim też zakresie powinien ponieść wydatki na wynagrodzenie biegłych. Ostateczne rozliczenie kosztów Sąd na podstawie art. 108 k.p.c. pozostawił referendarzowi sądowemu .

Jednocześnie skoro powód konsekwentnie wiązał swoje roszczenie zarówno z działalnością odpowiednika dzisiejszego Ministra Rozwoju i Technologii, jak też Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wskazanym było oznaczenie obu tych jednostek organizacyjnych, jako reprezentantów Skarbu Państwa, zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, która odnosiła się kompleksowo do wszystkich zagadnień istotnych z punktu widzenia przedmiotu sporu, zarówno gdy chodzi o zarządzenie Ministra Skupu z 1955 r., jak i orzeczenie Przewodniczącego Komisji Drobnej Wytwórczości z 1962 r. Należy równocześnie zauważyć, że choć zasadniczym źródłem szkody poprzednika prawnego powoda było ustanowienie zarządu przymusowego nad prowadzonym przedsiębiorstwem (...), to następcza decyzja nacjonalizacyjna, stwierdzająca przejście przedsiębiorstwa na własność Państwa umożliwiła dopiero cywilnoprawny obrót składnikami przedsiębiorstwa, skutkując ostatecznie wyeliminowaniem go z obrotu gospodarczego i prawnego (vide: wyrok Sadu Apelacyjnego w Warszawie, sygn.. akt V ACa 694/18, Legalis 2396315).

Mając na uwadze powyższe Sad orzekł jak w sentencji wyroku.

(...)